चरुरुत्तरः ॥ ४ ॥ उत्तरः पार्जन्यः चरुर्भवति शाखान्तरात् । अस्यां चापस्तम्बसूत्रे दक्षिणा पठितास्ति हिरण्यं वैश्वानरे ददाति धेनुं पार्जन्यऽइति · चोदकप्राप्त्या चान्वाहार्यः प्राप्नोति · मानवे च धेनुरनड्वांश्च दक्षिणेति ॥ ॥ अथ वैश्वदेवपर्वणि हवींष्याह ·

आग्नेयः ॥ ५ ॥ अष्टाकपालः पुरोडाशः प्रथमं हविर्भवति ।

सौम्यश्चरुः ॥ ६ ॥ [२. ५. १. १] ।

सावित्रो द्वादशकपालोऽष्टाकपालो वा ॥ ७ ॥ उपांशु (४. ५. ५) ।

सारस्वतश्चरुः ॥ ८ ॥ योषा वै सरस्वतीत्यर्थवादात् (२. ५. १. ११) अत्र सरस्वत्या देवतात्वम् न तु सरस्वतः ।

पौष्णश्चरुः प्रपिष्टानाम् ॥ ९ ॥ प्रकर्षेण पिष्टानां व्रीहितण्डुलानाम् । यत्र पूषा तत्र पेषणं प्राप्यते । इदानीमिदं विचार्यते राजसूये त्रिषंयुक्तेष्वैन्द्रापौष्णश्चरुरस्ति (१५. २. १२) सोऽपि किं प्रपिष्टानां भवति उत नेति ·

द्विदेवतोऽपि नियमसामर्थ्यात् ॥ १० ॥ [द्विदेवतोऽपि[1] पौष्णश्चरुः प्रपिष्टानामेव भवति] · अत्र ह्यैन्द्रसहितस्य पूष्णो देवतात्वम् तत्र पूष्णो नियमेन पिष्टं प्राप्नोति इतरस्येन्द्रस्यानियमः · तत्र कांस्यभोजिन्यायेन नियमानियमयोर्नियमस्य बलवत्त्वाद्द्विदेवत्यः प्रपिष्टानामेव भवति · इति प्राप्ते आह ·

अर्धपिष्टं वोभयसामर्थ्यात् ॥ ११ ॥ पूष्णः पिष्टम् इतरस्य चापिष्टमिति[2] · विक्लिन्नप्रायेषु तण्डुलेषु पिष्टानामावापः करिष्यते [अतः पाकवैषम्यं नाशङ्क्यम्] ।

सौमापौष्णादर्शनाच्च ॥ १२ ॥ [सौमापौष्णं चरुं निर्वपेन्नेमपिष्टानमिति] नेमपिष्टतादर्शनात् · वो नेम इत्यर्धस्येति यास्कोक्तेः (३. २०) ।

अपिष्टो वा देवतान्यत्वात् ॥ १३ ॥ वा पूर्वोक्तपक्षद्वयनिरासार्थः · केवलात्पूष्णः सकाशात्सद्वितीयस्य पूष्णो देवतान्यत्वात् · इति सिद्धान्तः[3] ।

---

१) द्वयोः समुदितयोर्देवतात्वं यस्मिन्नसौ द्विदेवतः Ss. २) उभयोरनुगृहीतो भवति Ss. ३) वा सिद्धान्ते · द्विदेवतश्चरुः न प्रपिष्टानाम् कुतः देवतान्यत्वात् केवलोऽन्यः सद्वितीयोऽन्य एव Ss.